

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד ר' **משה שניצר** ז"ל ב"ר מנחם מנדל ז"ל תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק

כולל דחסידי סוכטשוב

כולל "סנה משה" ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש למגידי שיעור "דף היומי" 03-5775333

חיים סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה החשובה ודופת צדקה וחסד מרת **ורדה שניצר** ע"ה ב"ר מאיר ז"ל תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 967

מסכת שבועות ה' - י"א ♦ פרה ז', ב' - ז', ז'

בס"ד, ט"ו כסלו תשע"ח

השבוע בגליון

- ♦ הבדלי נוסח התפילה בחג השבועות
- ♦ הנחת ספרי קודש על בימת בית הכנסת
- ♦ התארכות זמן התפילה
- ♦ הקצאת מפה מיוחדת לקריאת התורה
- ♦ ספסל של בית כנסת - תשמיש קדושה

- ♦ טומאת צרעת לאחר חורבן הבית
- ♦ ה"צרעת" אינה מחלה
- ♦ מדוע אין נוהגים בימינו דיני טומאת הצרעת?
- ♦ רבי יעקב עמדין - בימינו המצורע נטמא אך אינו יכול להיטהר!
- ♦ עד כמה ניתן להועיל לנשמות המתים

דבר העורך

עץ חיים היא

אמרו חז"ל (אבות): "ואם בטלת מן התורה יש לך בטלים הרבה כנגדך, ואם עמלת בתורה יש לך שכר הרבה ליתן לך". כלומר: כאשר אדם מוותר על הקביעות בלימוד התורה מיד מזדמנים לפניו מפריעים שמונעים ממנו ללמוד. ואילו המתגבר על עצמו, שומר על הרציפות ועמל בתורה, הריהו מתברך מן השמים ומרוויח כנגד מה שהפסיד פי כמה וכמה.

ימים קשים עברו על בני הישוב בצפת. רעב ומחסור היו מנת חלקם ואנשים רבים נאלצו לעמול בעבודות דחק כדי שיוכלו להביא לבני ביתם את לחם חוקם. יודעי העיתים מספרים על משפחה נכבדה שעמדה בנסיון כביר שעמד בפניה באותם ימי עוני, ומן השמים דאגו שלא תופסד פרנסתם בשל כך ולו בפרוטה אחת.

מפורסם היה שמו של הרב לודמיר בקרב בני העיר ששלחו את בניהם ללמוד בישיבתו של הרב שהרביץ תורה בתלמידיו במסירות נפש. רעייתו שהסתה את שכמה לעול פרנסת הבית, פתחה עסק זעיר בביתה שממנו היתה פרנסתם.

באחד הימים התגלגלה לידיהם הצעה מסחרית כדאית ביותר מאדם שהיה זקוק להיפטר בדחיפות מאלפי חוטי זהב דקיקים. לאחר ששקלו את הרעיון החליטו הרב ורעייתו כי לשם כך ישקיעו את כל חסכונותיהם המעטים ואף לוו הלוואה נכבדה מאחד ממכריהם להשלמת הסכום.

רבות מחשבות בלב איש. לא עברו ימים מרובים ובעקבות מאורעות אותם הימים, המצב הכלכלי התדרדר לשפל חדש ואיתו נפלו צנחו מחירי הזהב שלא היו לו דורשים כלל.

דף ו/א כל כהן שאינו בקי בהן ובשמותיהן אינו רואה את הנגעים

טומאת צרעת לאחר חורבן הבית

סוגייתנו עוסקת בנגעי צרעת, שהלכותיה הן מהחמורות ביותר, עד שכאשר רבי אלעזר בן עזריה ביקש לומר לרבי עקיבא שישים את מעייניו בלימוד תורה בעיון, אמר לו: "כלה מדברותיך ולך אצל נגעים ואהלות", שהלכותיהן חמורות ביותר (סנהדרין ז"ב).

"הצרעת" אינה מחלה: הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל מדגיש, כי נגעי הצרעת האמורים בפרשת תזריע ובפרשת מצורע שבספר ויקרא אינם מחלות, בניגוד לצרעת המוכרת בימינו, אשר היא מחלת עור. הצרעת עליה דיברה התורה היא הופעת כתם שאין לו כל השלכות על בריאות האדם, אלא על טומאתו או טהרתו, ושבועקות הקביעה כי אותו אדם טמא נאלץ הוא לשבת מחוץ למחנה, עד אשר יטהר ("אהבת יהונתן", הפטרת מצורע).

מדוע אין נוהגים בימינו דיני טומאת הצרעת? דיני טומאת הצרעת וטהרתה אינם תלויים בקיומו של בית המקדש, אלא נוהגים בכל זמן (חינוך, מצוה ק"ט, ועיי רמב"ם ה' טומאת צרעת פרק י"א הל' ו'). למרות זאת, אנו נוכחים כי הלכות נגעים אינן נוהגות בימינו. מדוע? בשאלה זו כבר התקשה בעל ה"תפארת ישראל" (סוף המבוא למסכת נגעים "מראה כהן") המספר, כי בילדותו הציע את השאלה לפני הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל, אשר הגיב, כי אין בפיו תשובה הולמת לשאלה זו.

העדר כהנים מיוחסים מונע את ההכרזה על המצורע כטמא: לדעת רוב האחרונים, הסיבה לכך נעוצה בעובדה, שבימינו אין כהנים מיוחסים אשר הם בלבד רשאים להכריז על בעל הנגע כי טמא הוא (רדב"ז הל' תרומות פ"ז הל' ט', "תפארת ישראל" שם, "תולדות אדם" ח"א פ"ו, ועוד).

אין אנו בקיאים בארבעה סוגי הלובן של נגע הצרעת: ואילו אחרונים אחרים מבארים, כי מאחר שאין אנו בקיאים ב"מראות", היינו, באיבחון מדוייק של רמת הלובן הדרושה כדי לקבוע כי נגע זה אכן נגע צרעת הוא, אין הלכות אלו נוהגות בימינו. בספר "פירות תאנה" (על מסכת שבועות) מביא מדרש "לקח טוב", הכותב: "אמר רבי יוחנן מיום שחרב בית המקדש... אין טומאה ממצורע - שאין בהם מורה".

צבע הסייד של בית המקדש כמודד לסוג הלובן: בעל ה"חכמת שלמה" מבאר, כי דברי המדרש הקובע את מועד הפסקת מראות הנגעים מיום שחרב המקדש מבוססים על המשנה (נגעים פרק א' משנה א') המפרטת את ארבעת סוגי הלובן של נגע הצרעת, ואשר אחד מהם זהה ל"סייד היכל". מיום שחרב המקדש אין אפשרות להתבונן בסייד היכל וללמוד ממנו דרגת לובן זו...

צעילוי נשמת

הר"ר **פנחס יוסף איצקוביץ** ז"ל

ב"ר אברהם ז"ל

נלב"ע ט"ז בכסלו תשנ"ט

תנצב"ה

צעילוי נשמת

הרה"ח ר' **מאיר ברסליוער** ז"ל

בן הרב מנחם מנדל זצ"ל נלב"ע י"ט בכסלו תשמ"ד

וזוגתו מרת **בלומה רבקה** ע"ה

בת הר"ר מנחם ראובן ז"ל

נלב"ע י"ז בכסלו תשנ"ח

תנצב"ה

הנוצח ע"י בנם ידידו הר"ר **חיים דוד ברסליוער** ומשפחתו שיחיו - רמת גן

צעילוי נשמת

הר"ר **משה אהרן וינרוט** ז"ל

ב"ר מרדכי אליעזר ז"ל

נלב"ע שב"ק כ' בכסלו תשע"א

תנצב"ה

הנוצח ע"י משפחתו שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **חיים אהרן ברלינר** ז"ל בן ר' ישראל יצחק הי"ד

נלב"ע ט"ו בכסלו תנצב"ה

הנוצח ע"י חתנו ובתו **אבי ומאיה שנור** שיחיו

נר ה' נשמת אדם

בבטחון ובאמונה בהש"ת המשיכו בני משפחת לודמיר לנהל את חייהם בהשקט ובשלווה בידעם כי הוא זן ומפרנס לכל ומיטיב לכל.

יום אחד הביטה הרבנית לודמיר מחלון ביתה ובעינייה משתאות הבחינה בשירת גמלים ארוכה עושה את דרכה לכיוון ביתה. בראש השיירה ישב אפנדי מכובד שניכר עליו כי סוחר עשיר הוא. הרוכבים התקרבו אל חצר בית משפחת לודמיר, הבריכו את הגמלים והערבי פנה אל עבר הבית ונקט בפעמון.

שמעתי כי אתם מחזיקים ברשותכם סחורה יקרה, ברצוני לראותה אמר לרבנית. זו הזדרזה ופרסה בפניו את חוטי הזהב. בעיניים של סוחרת ותיקה ומנוסה, הבחינה האישה כי הערבי יצא לדרכו כשכל הסחורה בידיה. בעיניים בורקות הוא מישש את הסחורה ומידי פעם בדק בדיל זהב אל מול קרני השמש שהציפו את החצר. לא חלף זמן רב והערבי הפטיר: מי ארוז פה את הסחורה, יש לכם פועל או שאקרא לאחד ממשרתיי? עוד היום חייב אני להגיע לעיר רחוקה, ועל כן אנא זרזי את מהלך העניינים. קולו של הסוחר הלבנוני הצטלצל באזניה כמנגינה ערבה - הנה שלח להם ה' את ישועתו וסוף סוף יפטרו מהסחורה השוהה בביתם זמן כה רב. לערבי אמרה: המתן רגע קט ואקרא לבעלי בטרם נסכם סופית את העסקה.

האפנדי המתין ופסע מעדנות בין עצי הדקל התמירים, ובעודו מגלגל בידיו מחרוזת פנינים נוצצות, חפן את גלימתו והתיישב על מחצלת שפרס לפניו משרתו. הרבנית פנתה לעבר פתח בית המדרש וביקשה מאחד הילדים ששטטו בחוץ שיזדרז לקרוא לבעלה. הלה נדחף במהירות בין הלומדים וביראת כבוד הודיע להרב לודמיר: כבוד הרב! הרבנית ממתניתה בחוץ.

כפנת חצר בית המדרש המתינה הרבנית לבעלה כשכולה נרגשת, סיפרה לו את המתרחש, ובקשה ממנו לסור עמה בדחיפות אל הסוחר. אך הרב הצביע בידי על בית המדרש ואמר: רעייתי, יודעת את יפה את מנהגי מימים ימימה, עד חצות אינני יוצא מדלתות הישיבה ורק לאחר מכן במידת הצורך פננה אני לטפל בענייני העסק.

ניסתה הרבנית: את רוב העיסקה כבר סיכמתי ובכך שתתפנה למספר דקות לסגור עסקה משתלמת זו נוכל להרויח סכום שיחזיר לידינו את ההשקעה הגדולה ואף יתן בידך את האפשרות ללמוד בתורה במשך כל היום ללא טרדות והפרעות.

הרב עמד על שלו והרבנית פנתה לביתה והודיעה לערבי: לצערי תאלץ להמתין עד חצי היום. הערבי שמיהר לדרכו ניסה לשכנעה שוב, ומשלא נענה הטיב את הכפיה על ראשו, עלה על גמלו וכשפניו עוטות ארשת תמיהה וכעס פנה לדרכו. בחצר הבית עמלה האשה להחזיר את ארגזי הסחורה למקומם בלב כבד ופנתה להכין את ארוחת הצהרים.

כששב הרב לודמיר לביתו שאלתו אשתו: וכי לא כדאי היה לך להפסיק שעה קלה מלימודך ולהרויח בכך סכום כה גדול שיניח לך ללמוד בראש שקט תקופה ארוכה? שמע הרב את דבריה והשיב: אמנם אמת הדבר, על ידי עסקה זו הייתי מרויח כמה חדשים של לימוד ללא טרדות, אך בפעם הבאה שהייתם מזדמנת לפני עיסקה 'דחופה' בשעת הלימוד, שוב הייתי מפסיק מלימודי שהרי היצר היה בא וטוען לפני: וכי מה שונה מקרה זה מהמאורע שנקלעת אליו לפני שבועות מספר? וכך עם הזמן הייתי פוסק פעם אחר פעם מלימודי, ומפסיק בכך את תורתך. על כן העדפתי שלא להחמיץ את לימוד התורה בפעם זו ולהמשיך בקביעות ללא הפסקות את עיסקי בתורה.

היה זה לקראת ערב. שוב ניצבה האשה בחלון ביתה מסומרת למקומה. לאור דמדומי חמה רואה היא את שיירת הגמלים צועדת שנית אל ביתם. הבט! קראה לבעלה, הנה האפנדי! אלוקיים אוהב אתכם, הסביר הערבי, שנים רבות אני עושה את דרכי במדבריות, ובסופה עזה שכזו לא נתקלתי מעולם, אפילו גמלי הנועים לא עמדו בה וניסו למצוא מקום מסתור במדבר החשוף. לא נותרה לי כל ברירה ופקדתי על משרתי להסב את פני השיירה אחורנית ואם אני כבר כאן, ודאי שאשוב לקנות את הסחורה.

רבי יעקב עמדן - בימינו המצורע נטמא אך אינו יכול להיטהר! ואילו רבי יעקב עמדן (שור"ת "שאלת יעבץ", ח"א סי' קל"ח) קבע, כי אמנם גם כיום ניתן להטמא בטומאת נגע הצרעת, אך אי אפשר להיטהר ממנה! שכן, אף על פי שאין אנו בקיאים בכל ארבעת סוגי הלובן, כגון, ב"סיד ההיכל", אך בדרגת הלובן הראשונה - "עזה כשלג", לא ניתן לטעות. לפיכך, הוא פסק, כי אדם שהופיע בבשרו כתם לבן, עז כשלג, טמא הוא! לדעתו, אין צורך בכהן שיכריז על טומאת המצורע במקרה מובהק של נגע. אולם, הכהן נדרש גם נדרש כדי להכריז על טהרתו של המצורע. ומאחר שבימינו אין כהנים מיוחדים, ישאר אדם זה בטומאתו לעולם, וייאסר עליו להכנס לירושלים העתיקה, ויתכן שאף למקומות נוספים כדינו של מצורע (עיי' "מנחת חינוך" מצווה קס"ט אות כ' ובהגהות שם).

כאמור, זוהי דעתו של רבי יעקב עמדן [עיי"ש שמבאר כן את לשון הרמב"ם הל' טומאת הצרעת פ"ט הל' ג]. אולם, לדעת רוב הפוסקים, אדם אינו נטמא בנגע צרעת ללא הכרזת הכהן על צרעתו (עיי"ש בספר המפתח ובפוסקים הנ"ל).

דף ח/ב אם מת מיתה ממרקת

עד כמה ניתן להועיל לנשמות המתים

מבואר בסוגיינתנו, כי אין מקריבים קרבן של אדם שנפטר מן העולם, משום ש"אם מת - מיתה ממרקת", היינו, מיתת האדם מכפרת עליו באותה מידה שקרבנו היה מכפר עליו, לפיכך, אין הוא זקוק עוד לקרבן (עיי' רש"י). אמנם, עוונות אחרים שבידו, לא התכפרו על ידי המיתה (עיי' "בית האוצר" ח"א כלל פ"ו).

יש להבדיל בין "כפרה לזכות": מנהג העולם לפעול רבות לעילוי נשמות הנפטרים, כגון, אמירת "קדיש" בשנת האבל, חלוקת ממון לצדקה, הזכרת הנשמות בתפילות "יזכור" ו"אב הרחמים" ועוד כהנה וכהנה. מה מידת השפעתן על נשמת הנפטר, האם בכחן להוסיף לו זכויות ולכפר על אותם עוונות שמהם לא נוקה? כאשר אנו עוסקים ב"עילוי נשמה" עלינו להבחין בין "כפרה" ל"זכות". כלומר, בין עשיית מעשים אשר יש בהם כדי להציל את הנפטר מעונשו של גהינום, לבין מעשים אשר נועדו לזכות את נשמתו ולהעלותה במעלות הקדושה.

בהגיעה לעולם האמת, מקבלת נשמת האדם את שכרה לפי מעשיה בעולם הזה. אין אדם יכול לעשות מעשה טוב ולזוקפו ל"זכות" הנפטר. אין כל סיבה לכך, שהנפטר יזכה במעשה טוב זה, שכלל לא נעשה על ידו. בעולם הבא הנשמה מקבלת שכר על פעולותיה ועל עשיותיה ולא על פעולות של אחרים. כך, כתב הרשב"א (שור"ת ח"א סי' תקל"ט), "אפילו כל צדיקי עולם בקשו עליו רחמים וכל צדקות נעשו לזכותו, אין מועילין לו בזאת. זהו דעתנו בדבר". אלא, שניתן לבקש רחמים על הנפטר, שהקב"ה ברחמיו יקל בעונשו, כפי שהוסיף הרשב"א: "אם יש צדיק אחד מבקש עליו רחמים... אפשר שהקב"ה ימיקל ממנו בזכות בעל הזכות". כלומר, אין ניתן לצרף זכויות לנשמת הנפטר, אלא להקל מעונשה בלבד (ספר "חסידים" אות ק"ע).

לא זו בלבד שלא ניתן לנקוט בפעולות "לזכות" הנפטר, אלא שאף יש המפקפקים באפשרות, שעשיית מעשים טובים לעילוי נשמת הנפטר תועיל להקל מעונשו (תשובת אחד הקדמונים ב"חסידי עולם" שבסוף ספר חסידים, הוצאת מוסד הרב קוק עמ' תקצ"א), משום שאין בכח החיים לכפר על המתים. כך גם מביא ה"בית יוסף" (אורח סי' רפ"ד) את דעת ה"ר אביגדור כי לא ניתן לכפר על עוונות המתים על ידי צדקה.

אולם, רבים סוברים, כי ניתן גם ניתן לכפר על נפשות המתים, וזהו הטעם לאמירת תפילות "יזכור" ו"א-ל מלא רחמים" ולנקיטת פעולות לעילוי נשמת הנפטר. דעה זו מסתמכת על דברי התנאים (פסיקתא רבתי פסיקתא כ'): "גדולה צדקה שמוציאה מגהינום, שנאמר, כבר לעמך ישראל. יכול כיון שמת אדם אין לו תקנה בצדקה? תלמוד לומר כפר. מלמד, שזורקין אותו מדינה של גהינום".

בנים יכולים להוסיף "זכויות" להוריהם: מבואר בספרים הקדושים ("חסידי עולם" שם ועוד), כי כל האמור, אינו מתייחס לצאצאי הנפטר, אשר מעשיהם הטובים נזקפים לזכות אביהם מולידם ומגדלם, שהרי בזכות אביו שגידל אותו, הבן ממשיך לפעול טובות ולקיים מצוות. בכך, לא זו בלבד שהבן מכפר על עוונות אביו, אלא הוא אף צובר זכויות נוספות לעילוי נשמתו. כאשר הבן משתתף בשיעור תורה, הרי הדבר נזקף לעילוי נשמת אביו, מעשה זה משוייך אליו, והוא פרי מבורך של פעילותו של האב עלי אדמות (ראה עוד - "דברי סופרים" אבילות ח"א סי' שע"ו עמ' ש"מ, שהאריך במעלת נתינת צדקה של בן).

דף ט/ב שעירי הרגלים מכפרין

הבדלי נוסח התפילה בחג השבועות

בתפילות המוסף בשבתות, בחגים ובראשי חודשים אנו מזכירים את הקרבנות הנוספים על קרבן התמיד שהוקרבו בבית המקדש באותו יום. כך, בשבת אנו אומרים: "וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימים. ושני עשרונים, סלת מנחה בלולה בשמן ונסכו. עלת שבת בשבתך, על עולת התמיד ונסכה". ואילו בתפילות המוסף במועדים, חלוקות הדעות. מנהג בני עדות ספרד, שלא להזכיר את הפסוקים העוסקים בקרבנות המוסף של המועדים, כפסקו של מרן רבי יוסף קארו ("שולחן ערוך" אורח סי' תקצ"א סעי' ב): "המנהג פשוט בכל בני ספרד, שאין מזכירין פסוקי קרבן מוסף כלל". שכן, חכמים חששו,

הרבנית ובעלה הוציאו שוב את ארגזי הסחורה אל החצר וכשהם מסיבים על כוסות קפה מהבילים רקמו את המכירה והביאוה לידי גמר.

עסק זה שהניב רווחים יפים העמיד את הרב לודמיר על רגליו, ובנה את הבסיס הכלכלי של משפחת לודמיר לדורותיה.

לעיתים עומד בפני אדם הקובע עיתים לתורה ניסיון, בדמות אירוע המתקיים בשעת השיעור, או פגישה עסקית שאם ישתתף בה יפסיד את לימודו הקבוע. אך אם אדם אדם גומר בדעתו שהוא אינו מפסיד את לימודו התמידי ויהי מה, זוהו הוא שיתדור הדברים מעצמם. לפתע יגלה שלא אירע דבר בכך שהגיע לאירוע בשעה מאוחרת קצת ואדברו עוד הרויח מכך, הפגישה שבה תלה תקוות כה רבות התאפשרה בזמן אחר ולא זו בלבד אלא שזכה עקב כך בנקודות פתיחה טובות יותר למשא ומתן וכן הלאה. יתן ה' שיתקיימו בנו דברי התפילה "ונשמח בדברי תורתך ובמצוותך לעולם ועד".

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק, פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף ה/ב מראות נגעים

בושה ובזיון...

ראיית הנגעים המפורטים בסוגייתנו מצריכה "שמוש" רב. כאשר כהן הולך לראות את הנגע, נלווים אליו כהנים רבים, מפרחי כהונה, הבאים להתלמד בראיית הנגעים. מובן מאליו, שהמעצור אינו נוהל כבוד גדול במעמד זה.

לדעת הנצי"ב, הדבר מפורש בתורה (ויקרא יד/נד-נז): "זאת התורה לכל נגע הצרעת... ולשאת ולספוח ולבהרת להורת ביום הטמא וביום הטהר". היינו, כאשר כהן מוזמן לראות נגע, הוא קורא לתלמידיו לבוא עמו כדי להורות להם.

והתורה מסיימת ומסבירה: "...זאת תורת הצרעת" זה עונשו של מלבין פנים, שפגע בבני אדם אחרים! ("העמק דבר").

דף ו/א ולשאת ולספוח

המתנשא, הנספח והמבהיר

נגעי הצרעת מסוגים לשלושה סוגים: שאת, ספוח ובהרת. דרש הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א, כי שלושה שמות אלו מבטאים את טבעם של מספרי לשון הרע.

שאת: המספר לשון הרע מתוך מטרה להתנשא על חבירו.

ספוח: המספר לשון הרע מתוך הסחפות אחרי בני אדם רעים, שבקרבם הוא שוהה.

בהרת: המספר לשון הרע מתוך מטרה "להבהיר" את האמת ולהוציאה לאור. כולם, "נגע צרעת" ("טעם ודעת" ויקרא יג/ב).

דף ז/ב ולא תטמא את הארץ

ונאכל מפריה ונשבע מטובה

מה טעם לבקשנו בברכה אחרונה מעין שלוש - "ונאכל מפריה ונשבע מטובה"? אכן, לדעת הסמ"ג, אין לבקש זאת, משום שאין לחמוד את הארץ בגין פירותיה וטובה. כך פוסק ה"טור" (או"ח סי' ר"ח) להלכה.

אולם, הב"ח (שם) מגן על נוסח זה:

אמרה תורה (במדבר לה/לד) "ולא תטמא את הארץ". החטאים והעוונות מטמאים את הארץ, ובאותה עת, אף הפירות הגדלים עליה טמאים הם. האוכלם שואב, איפוא, טומאה זו אל קרבו, והקדושה נפלטת ממנו והלאה.

מאידך, כאשר הארץ קדושה, פירותיה שופעים קדושה.

שהמתפללים ישבשו את לשון הפסוקים עקב נדירות החגים ("משנה ברורה", עפי"ה ה"טור" שם). אולם, בני עדות אשכנז נוהגים כפסקו של הרמ"א: "והמנהג הפשוט באשכנז ובגלילות אלו לומר פסוקי מוסף" (שם) - "ונוהגין לומר בכל יום טוב בתפילת מוסף פסוקי מוסף היום (או"ח סי' תפ"ח סעי' ג).

הזכרת הקרבנות בתפילה נועדה לכפר על בני ישראל, כמאמר הנביא (הושע יד/ג) "ונשלמה פרים שפתינו". והנה, בסוגייתנו מבואר, כי הקרבת שעירי החטאת נועדה לכפר על "טומאת מקדש וקדשיו", היינו, על איסורים שנעשו בבית המקדש, כגון: כניסת טמאים לתוכו, או הקרבת קרבנות שלא כדין. אחר שבעוונותינו אין בית המקדש קיים, יש לברר, מדוע יש צורך להזכיר קרבנות שעירים אלו אשר נועדו לכפר על "טומאת מקדש וקדשיו"?

כל ישראל ערביין זה לזה: מדברי המהרי"ל (הל' יום הכיפורים) אנו למדים, כי הזכרת קרבן השעיר בתפילת המוסף באה לכפר על אותם יהודים שנכנסו להר הבית בטומאה ועברו על איסור חמור זה. ואף שהמתפללים עצמם, מטבע הדברים, אינם עוברים על איסור זה, הרי "כל ישראל ערבים זה לזה".

בסידורים רבים ניתן להבחין בתופעה מעניינת ביותר בתפילת מוסף לשלוש רגלים, כאשר לאחר הזכרת פסוקי קרבנות המוסף כתוב: "ומנחתם ונסכיהם... **ושעיר לכפר - נ"א** [נוסח אחר] **בשבועות ושני שעירים לכפר**"... כלומר, קיימת נוסחה אשר לפיה בחג השבועות יש לומר "ושני שעירים". אכן, הגאון רבי שניאור זלמן מלאדי זצ"ל, בעל התניא, תיקן בסידורו לומר "**ושני שעירים**" ולא "שעיר לכפר", וכך נוהגים לומר חסידי חב"ד.

ברור, כי אין לפנינו מחלוקת על מספר השעירים שהוקרבו בחג השבועות. כאשר נעיין בתורה נמצא, כי בכל חג הוקרב שעיר חטאת אחד, ואילו בחג השבועות הוקרבו שני שעירי חטאת. מדוע אם כן מזכירים בנוסח הרגיל שעיר אחד בלבד?

הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת "אגרות משה" י"ד ח"ג סי' קכ"ט) ביאר, כי השעיר הנוסף שהוקרב בחג השבועות, נמנה על הקרבנות המיוחדים שקרבו בגלל "שתי הלחם" שהבאתם במקדש התיירה את אכילת התבואה החדשה, ככתוב בחומש ויקרא (פרק כ"ג). קרבנות אלו לא באו לכפרה, כי אם כהודאה לקב"ה על תנובת הארץ. לפיכך, אין הם מוזכרים בפרשת פנחס יחד עם קרבנות המוספין של מועדי ישראל, ולכן גם אין מוזכרים אותם בתפילת המוסף של חג השבועות, ואף השעיר שעמם לא הוזכר משום כך, אף שהוא עצמו נועד לכפרה.

[הסבר נאה שמענו מיהודי תלמיד חכם: לכאורה, מדוע יש צורך בשני שעירי חטאת, כלום הראשון לא מילא את ייעודו? בתוספתא מבואר, כי הוא נועד לכפר על החטאים שנעשו לאחר הקרבת הקרבן הראשון. מעתה, מאחר שבתפילה מזכירים את כל הקרבנות ביחד, אין כל עילה להזכיר את שני הקרבנות. בבית מדרשו העירו, כי במוסף ראש השנה, לכל הדעות מזכירים את שני השעירים, כמבואר ברמ"א או"ח סי' תקצ"א סעי' ב].

טעם זה שימש גם את הגאון רבי יצחק ווייס זצ"ל במענה לשאלה מדוע בחג השבועות אין קוראים את הפסוקים העוסקים בקרבנות הקרבים עם "שתי הלחם". בדבריו הוא גם מבאר, כי המנהג לקרוא בתורה בכל חג את פסוקי הקרבנות שהוקרבו בו אינו מופיע בתלמוד, כי אם בסידורי הגאונים, שסמכו על דברי הגמרא (תענית כז/ב), שבמעמד ברית בין הבתרים אמר הקב"ה לאברהם אבינו ע"ה, כי גם בזמן שבית המקדש לא יהיה קיים יוכלו בניו להתכפר על חטאייהם: "כבר תקנתי להם **סדר קרבנות**. בזמן שקוראין בהן לפני, מעלה אני עליהם כאילו הקריבום לפני, ואני מוחל להם על כל עוונותיהם".

הקרבנות המיוחדים ל"שתי הלחם", אינם מוזכרים בתורה בפרשת פנחס עם קרבנות המועדים כי אם בנפרד, בפרשת אמור, ואין הם נמנים, איפוא, על "סדר הקרבנות". זאת, משום שקרבנות מיוחדים אלו לא נועדו לכפרה אלא להודאה לקב"ה על תנובת הארץ.

דף יא/א לב בית דין מתנה עליהן

הנחת ספרי קודש על בימת בית הכנסת

תשמישי הקדושה שבבית הכנסת, כגון, ארון הקודש, הפרוכת והבימה קדושים המה, ואסור להשתמש בהם שימוש של חולין ("שולחן ערוך" או"ח סי' קנ"ד), אלא אם כן התנו מראש, בעת הקדשתם, כי הם עומדים גם לשימוש של חולין. ואכן, בעל ה"תרומת הדשן" (שו"ת ח"א סי' רע"ג) כתב, כי מלבד ספר התורה, אשר לו יועדה הבימה, אין להניח עליה כל ספרי קודש אחרים.

התארכות זמן התפילה: כיצד אם כן אנו נוהגים להניח סידורים וחומשים על הבימה? בעל ה"תרומת הדשן" כותב "לישב בדוחק", כי מאחר שבימינו כמעט בלתי אפשרי להמנע משימוש בתשמישי הקדושה שבבית הכנסת, הן משום שבניגוד לעבר, בבתי הכנסת מצויים סידורים וחומשים לרוב, והן משום שבשבתות ובימים טובים אנו מאריכים בזמירות ובפיוטים לרוב, וממילא, אנו שוהים זמן רב בבית הכנסת, ובמהלך שהיה ארוכה זו קשה להמנע משימוש זה.

ברור, כי אין די בכך כדי לעבור על איסור. משחר נעוריו מורגל היהודי, לעשות את ציווי הבורא, הן כאשר נקל הדבר ואף אם קשה הוא. להסברו הנ"ל מוסיף בעל ה"תרומת הדשן" את היסוד ההלכתי המובא בסוגייתנו, שהוא - "לב בית דין מתנה עליהן", כפי שיבואר להלן.

בסוגייתנו מבואר, כי ניתן לפדות קרבנות ציבור, אשר מסיבות כל שהן לא הוקרבו, ולהוציאם לחולין, שכן, "לב בית דין מתנה עליהן". כלומר, אף שקרבנות אלו קדושים הם, מלכתחילה הקדישום על דעת כן שהם יוקרבו, ואם לאו, אין הם קדושים [ב"קדושת הגוף", אשר אותה אין לפדות] ואפשר להוציאם לחולין (רש"י). החידוש בכלל זה הוא, שאף שלא התנו על כך **במפורש** בעת הקדשת הקרבן, די בכך ש"לב בית דין מתנה עליהן". מעתה, גם תשמישי הקדושה שבבית הכנסת, אף שמתחילה לא התנו כי מותר יהיה להשתמש בהם שימוש של חולין, "לב בית דין מתנה עליהן", והרי זה כאילו התנו על כך מראש (וכן פסק הרמ"א, אור"ח סי' קנ"ד סעי' ח').

הקצאת מפה מיוחדת לקריאת התורה: מדברים אלו עולה, כי לכתחילה ראוי להמנע משימוש של חולין בתשמישי הקדושה. ואכן, בבתי כנסיות מסויימים, כגון, בבית הכנסת של חסידי סלונים ובבית הכנסת "לדרמן" שבבני ברק, מקפידים להקצות מפה מיוחדת, המיועדת לשימוש בעת קריאת התורה בלבד.

כדי להמנע ממכשולים ומספיקות כתבו הפוסקים ("משנה ברורה" סי' קנ"ד ס"ק ל"ז בשם ה"מגן אברהם" ועוד), כי ראוי להנהיג, שבעת הקדשת חפץ שהוא תשמיש קדושה לבית הכנסת יתנה המקדיש, כי גם לצרכים אחרים, שאינם של קדושה מותר להשתמש בחפץ זה.

מכל מקום, כאשר שכחו להתנות כן בעת הקדשת החפץ, כתב ה"פרי מגדים" (אשל אברהם אור"ח סי' קנ"ד ס"ק ט', הובא בביה"ל שם), כי אם ניתן להזהר ולא להשתמש בהם שימוש של חולין, אין לסמוך על היתר זה של "לב בית דין מתנה עליהן".

ספסל של בית כנסת - תשמיש קדושה: בירושלמי (מגילה פ"ג הל' א') מבואר, כי גם ספסלי בית הכנסת נחשבים לתשמיש קדושה, משום שכל חפצי בית הכנסת קדושים המה. בהקשר לכך כתב בעל ה"ערוך השולחן" (אור"ח שם סעי' י"ב) לגבי נטילת ספסלים מבית הכנסת לצורכי חולין, כגון, לעריכת שמחה וכדומה, כי כיון שנהגו היתר בדבר, "לב בית דין מתנה עליהן". היו שפקפקו גם על המנהג להשליך את הערבות החבוטות בהושענא רבה על ארון הקודש ("דרכי חיים ושלוש" עמ' רצ"ב), משום השימוש בארון הקודש לצורכי חולין. אולם, המהרש"ם (שו"ת ח"ד סי' נ"ז) כתב, כי מאחר שנהגו כן, "לב בית דין מתנה עליהם". כמוכן, שאין בדברים אלו כדי להתיר את השימוש בחפצי בית הכנסת לכל מטרה, וכן כתוב ב"משנה ברורה" (שם ס"ק ל"ו): "ודוקא במה שמבורר מנהגא להקל. אבל במה שאינו מנהגא אין לנו להקל מעצמנו דאפשר דלא התנו על זה".

יפה אנו מבקשים, "ונאכל מפריה ונשבע מטובה"... ואזי גם נוכל לסיים "ונברך עליה בקדושה ובטהרה".

דף ז/א דולה מים מבורות עמוקים

חרוזים עמוקים מזהב מזוקקים

ה"חתם סופר" זצ"ל העריץ את רבו "הנשר הגדול", רבי נתן אדלר זצ"ל. ביטוי לכך ניתן למצוא בחרוזי תהילה, ששזר ה"חתם סופר" לכבוד רבו, כשאת משפט הפתיחה הוא מצטט מסוגייתנו בה שיבח רבא את רבי. **לפנינו** החרוזים המעניינים, בסגנון שאינו מצוי כיום: **דולה מים מבורות עמוקים.**

בנו ממנו חרבות עולם, מוסדי דור ודור יקים.

כושל יקימון מיליו, מדבש ונופת מתוקים.

מפומיה דמר נפקין זקוקין דנורא נחמדים מזהב מזוקקים.

ה"ה הכרן הגדול תורה נבקש מפיהו משפטים וחוקים.

הוא המורה המרווה צמאון צחחים כמים על אפיקים.

נר ישראל פטיש החזק כראי מוצקים.

כק"ש מוה' נתן מר כהן צדיק על החסידים ועל הצדיקים.

הוא הנשר הגדול המרחף על גוזליו תלמידיו הותיקים.

כנפי יונה נחפה בכסף ואברותיה ירקקים.

ואנא מן זעירא לא מן תיישים,

אלא מגדיים דקיקים.

(שו"ת "חתם סופר" יו"ד סי' קס"ז).

צעילוי נשמת

הרב **יחזקאל הרטמן** ז"ל

ב"ר שלום ז"ל

נלב"ע י"ח בכסלו תשל"ז

תנצב"ה

ללמוד משנה

מהיום זה קל!

תכנית לימוד יומית

שתי משניות יומיות להשלמת סדר זרעים בשנה

צלצלו עכשיו וקבלו ספר חודשי ראשון **הינם 3764***

פירוש ברור | גודל קומפקטי | עיצוב מפואר ואותיות | מתאים לכל | מנוי חודשי | נווח להבנה | במיוחד | מאירות עיניים | זמן ועת | עד הבית

שיווק והפצה | יפה נוף | ניתן להשיג ברשת חנויות יפה נוף

